

8 март: Международен ден на жената и ден за грижа и съпротива

Манифест на Феминистки мобилизации и ЛевФем

Ако сте медицински сестри, 8 март е за вас!

Ако сте учителки, 8 март е за вас!

Ако сте социални работнички, офис служителки, продавачки, шивачки, учени, журналистки, творци – то 8 март е за вас!

8 март е на всички жени, работнички, феминистки, активистки!

8 март е на всички, които мечтаят за свят без насилие, бедност и неравенства; които искат трудът им да бъде уважаван и ценен; които искат пари за здраве, грижа и образование, а не за войни и унищожение.

От поколения наред женският труд е обезценяван, прикриван и присвояван. Здравеопазването, социалните грижи и образованието в България са в колапс.

Обезкървяването на тези системи от средства и кадри ни обрича сами да търсим спасение при нужда от медицинска или социална помощ, докато грижата за близките се прехвърля върху ни и се маскира като лична отговорност на жените.

Но на грижовния труд се крепи цялото ни общество! Затова 8 март тази година е ден за грижа и съпротива!

8-ми март е ден, който вече над сто години обединява феминистки движения от цял свят в международна солидарност, настоявайки за достоен живот, достойни условия на труд, грижа и право на избор за всяка жена по света. Много от тези движения сега и преди продължават да бъдат едни от най-силните гласове срещу войната, неравенствата, джендърното насилие и колониализма.

С тревога следим надигащите се атаки над фундаментални човешка права, над подрастващите и над най-уязвимите групи хора в страната ни.

Докато една трета от жените, живеещи самостоятелно, са в риск от бедност в България¹, до съвсем скоро най-бедната страна от Европейския съюз², жените продължават да бъдат по-ниско заплатени³ (макар да работят не по-малко), с по-ниска пенсия от мъжете, да са в по-голям риск от енергийна бедност поради повишените разходи за електричество и отопление⁴, продължават да носят основната отговорност по грижата за близки, болни, възрастни и деца, вместо да се отварят повече детски градини, домове и социални центрове, които да им подпомагат в грижовния труд – отговорност на цялото ни общество.

Не е изненада, че тези социални неравенства изобщо не са в ползрението на народните представители, при положение че жените в България имат изключително ниско представителство на изборни длъжности, както на местно, така и на национално и международно ниво. Въпреки че представляват по-голям процент от избирателите в страната, по последни данни те са едва една пета от общия състав на народните представители, също така поради ниския брой жени в кандидатските листи като цяло^{5 6}.

Едновременно с това жените, като всички останали работници в България, не могат да излязат на стачка и да отстояват трудовите си права и политически убеждения, без опасността от това да бъдат съдени и уволнени, защото все още нямаме адекватен закон за стачките!⁷ Не можем да се противопоставим на

¹ НСИ, 2024, Индикатори за бедност и социално включване 2024, https://www.nsi.bg/file/28601/SILC2024_98M6P1Q.pdf

²

<https://www.bgonair.bg/a/2-bulgaria/347981-balgariya-e-nay-bednata-strana-v-es-lyuksemburg-e-mnogo-dalech-pred-nas>

³ Българска платформа към Европейско женско лоби, 2025, Заплащане и равнопоставеност в България, <https://womenlobbybulgaria.org/wp-content/uploads/2025/02/Gender-Pay-Gap-Doklad-Report.pdf>

⁴

<https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/society/20230224STO76403/den-na-zhenata-kak-energhiynata-bednost-zasiagha-polovete#ssh>

⁵ Women in Politics 2025, UN Women, 2025.

⁶ ЛевФем, 2023, Жените и местната власт: възможности и бариери, <https://levfem.org/blog/2023/11/23/jenite-i-mestnata-vlast/>

⁷

<https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/404408-tryabva-da-ima-nov-zakon-za-stachkite-smyata-prezident-na-kt-podkrepa-dimit>

трудова експлоатация, насилието и сексизма на работното място, масовото освобождаване на хора от предприятия, ако нямаме правото да практикуваме най-основния и ефективен механизъм за договаряне на по-добри условия и политики за работничките. Българското правителство все още не е ратифицирало и Конвенция № 190 на Международната организация на труда за премахване на насилието и тормоза в областта на труда – основен международен инструмент за защита на работника на работното му място от подобни деяния⁸. **Не трябва да позволяваме да оставаме без достъп до тези основни средства за влияние и права на работното място!**

Продължаваме да отчитаме, че в България от началото на 2026 г. поне две жени на месец губят живота си поради джендърно насилие, извършено от свой близък. Координационният механизъм за помощ и подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие бе одобрен от Националният съвет за превенция и защита от домашното насилие към Министерския съвет едва преди почти две години, като все още не е започнал работата си. Години след въвеждането на промените в Наказателния кодекс и Закона за защита от домашното насилие, редица ключови животоспасяващи мерки не са видели бял свят.

На този ден за политически действия и международна солидарност с всички жени по света и в България отново ще излезем заедно на улицата в няколко града, за да заявим борбата си за грижа за всички, за живот без страх и насилие в семейството, на улицата, на границата, от институциите, отвъд войната.

Затова отправяме следните искания:

- 1. Социално-икономическа равнопоставеност: личното е политическо – в дома, на работа и на улицата!**

8

<https://knsb-bg.org/index.php/2022/03/08/ekp-lipsvat-dostatachno-merki-sresthu-nasilieto-na-rabotnoto-myasto/>

Настояваме за елиминиране на разликата в заплащането между половете⁹ за един и същи труд и борба с дискриминацията на работното място – няма оправдание жените в България да взимат средно почти 14% по-малко от колегите си от мъжки пол.

Настояваме за социални политики, които да освободят жените от товара на „двойната смяна“ на работа и къщи. Обемът на неплатения грижовен и домакински труд, който почти изцяло пада върху жените, е в разрез с 40-часовата работна седмица. Последствията се виждат най-ярко при самотните майки и жените в пенсионна възраст, които са в най-голям риск от бедност¹⁰.

Настояваме за достъпни и безплатни училища, общински ясли, детски градини и детски кухни във всички населени места.

Равностойно ползване на отпуск за отглеждане на малко дете и увеличаване на социалното подпомагане на родителството. Социална и икономическа подкрепа за самотните родители, мнозинството от които са жени.

Признаване на правата на семействата без граждански брак и уредба на съвместното съжителство.

Чист въздух и безопасни и достъпни улици за майки с деца и колички, за възрастни и хора с двигателни увреждания, за велосипедисти, възрастни и деца.

2. Достоеен труд, достойна грижа!

Настояваме за премахване на търговията със здраве, социални грижи и образование.

Настояваме да се сложи край на експлоатацията и ниското заплащане във феминизираните професии като шивашката индустрия, медицинските специалисти, социалната грижа, образованието и др. Имаме нужда от спешни мерки в грижовния

⁹

<https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20200109STO69925/zaplashchaneto-na-mzhete-i-zhenite-zashcho-ima-razlika#-----6>

<https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/society/20200227STO73519/razlikata-v-zaplashchaneto-mezhdu-mzhete-i-zhenite-infografika>

¹⁰ НСИ, Индикатори за бедност и социално включване общо за страната
Бедност и безработица при жените в България, Friedrich Ebert Stiftung, 20252

сектор (здравеопазване, социални грижи, образование), за да се превърне грижата в национален приоритет.

Настояваме за достъпни заведения и програми в общността с пълноценна и комплексна грижа, свързани с мобилни екипи особено за малките населени места.

Настояваме за **справедлива прогресивна данъчна система**, която облекчава обществото, а не милионерите! Настояваме за данък „свръхпечалба“ за банки и хазартни бизнеси, както и данък „богатство“ за най-заможния 1% от населението на страната. Събраните от това средства настояваме да се насочат приоритетно към грижовните сфери, за да бъдат избавени от колапс.

3. Нищо за нас без нас – истинска демокрация, сега!

Задължително участие на засегнати общности в изготвянето на социални политики – решения, свързани с жертвите на насилие, ромската общност, хората с увреждания например, трябва да включват механизми за качествена и задълбочена консултация и представителство на най-засегнатите групи.

Политическо овластяване на жените и създаване на повече възможности за реално постигане на равно представителство и участие в управлението и вземането на решения на местно, национално и международно ниво. Целенасочени програми за насърчаване на момичета и жени в политическите процеси.

Въвеждане на модерен закон за стачките – свобода за работниците и синдикалните организации да се борят за правата си без рестрикции, задължителни уведомления и опасност от уволнения и санкции!

4. Репродуктивна автономност и сексуално образование – за здравето не се мълчи!

Въвеждане на Национална програма по сексуално и репродуктивно здраве, която България все още не е приела¹¹, като- спешна стъпка към подобряването на женското здравеопазване в национален план.

Адекватна и безплатна грижа за бременните жени и качествено проследяване на бременността. Приветстваме измененията в **Наредба 26 от 2023 г.**, които увеличават достъпа до безплатни прегледи и изследвания на неосигурени бременни жени, но искаме те да заработят и на практика; младите бъдещи майки да бъдат информирани за новите си права, а броят безплатни прегледи да бъде увеличен поне на 8 - минималния международен стандарт.

Осъвременяване на стандартите за неонатална медицинска грижа и **мерки за пълното прекратяване на всички форми на насилие над родилките и пациентките**. Край на negliжирането на тяхната болка и повече уважение на пациентските права.

Безплатен и безопасен достъп до услуги за репродуктивно здраве, менструални продукти и противозачатъчни средства, особено за момичетата и жените, живеещи в бедност.

Гарантиране на правото и достъп до аборт по желание. Активно затвърждаване, че **правото на аборт е право на живот**.

Часове по сексуално и репродуктивно здраве в училище, фокус върху разпознаване и отхвърляне на стереотипните социалните полови норми, ограничаващи потенциала и възможностите на децата и продължаващи цикъла на насилие.

Прогресивни мерки за превенция на ранните бракове и ранните бременности и специализирана подкрепа за майките тийнейджърки; подходящо образование и информационни кампании на национално ниво.

11

<https://bnr.bg/post/101710452/bulgaria-oshte-nama-nacionalna-programa-za-seksualno-i-reproduktivno-zdrave>

5. Патриархатът убива – защита за всяка една жертва на джендърното насилие!

Настояваме законът да защитава всяка една жертва на джендърно насилие, без значение продължителността на връзката, етническата принадлежност, възраст, специални потребности, религия, народност, сексуална ориентация, икономически статус на жертвата и други измерения.

Кризисни и консултативни центрове за настаняване, работа с жертви и отделно с извършители, както и специализирани центрове за грижи и възстановяване на изнасилени жени и момичета в абсолютно всяка една от 28-те области на България. Настояваме в най-кратък срок да се изложат конкретни планове за отварянето и поддръжката им - с конкретика къде, колко на брой, капацитет, ангажимент за заделени средства.

Достоен труд за персонала и адекватна издръжка в центрoвете.

Въвеждане на дефиниции за фемицид, насилие, джендърно насилие и престъпления от омраза, извършени на джендърна основа в Наказателния кодекс. **Необходимо е осъвременяване и дефиниране на законовите определения на състави като домашно насилие, изнасилване, сексуален тормоз, психическо насилие, икономическо насилие и др.,** за да достигнат международните стандарти. Съгласието трябва да е водещият принцип в дефиницията на изнасилването, а не остарели патриархални разбирания, които често допълнително утежняват ситуацията при търсене на справедливост.

Събиране на официална, ежегодна статистика и провеждане на детайлни проучвания за джендърното насилие, не само за домашното насилие. Все още очакваме Националният регистър на случаите на домашно насилие, който е предвиден от измененията на ЗЗДН да бъде поддържан и достъпен за всички заинтересовани лица.

Провеждане на национални информационни кампании за домашното и джендърното насилие – задължителни обучителни програми в училище за повишаване на чувствителността по тези теми и за ненасилие като форма на дългосрочна и устойчива превенция; задължителни обучения за всички, работещи с жертви и извършители.

Въвеждане на съвременни подходи като възстановителното правосъдие, които поставят нуждите на жертвата в основата на правосъдния процес и са алтернатива на провалена и отживяла наказателна система.

Достъпна правна помощ за всекиго - безплатните правни клиници трябва да са достъпни във всички области на страната.

Ратификация на Конвенция № 190 на Международната организация на труда за премахване на насилието и тормоза в областта на труда.

6. Човешки права и достоен живот за всички групи уязвими жени и момичета.

Незабавно прекратяване на институционалното насилие над транс жените и ЛГБТИ+ хората, което тази година им отне редица права - включително това да търсят защита от домашно насилие спрямо ЗЗДН.

Настояваме за приемане на ясна законова процедура за признаване на гражданския пол на транс и интерсекс лица, както и за създаване на медицински стандарт, който по техен избор урежда преминаването им през преход и предвижда безплатен достъп до здравеопазване, консултации, хормонална терапия и операции.

Край на политическото демонизиране и институционалното насилие над ромските жени, които са дискриминирани в множество сфери – недостъпно и сегрегирано училищно образование, неравен достъп до адекватни здравни грижи и справедливо отношение на работното място. Край на институционалния расизъм и гарантирано участието на ромските жени в изготвянето на всички стратегии и политики, които засягат животите им.

Равни възможности и правна защита за мигрантките, без задържане на жени, бременни жени и деца в центрове, и без насилие на границата и депортации на тях и техните близки. Целенасочено информативни и образователни кампании, затвърждаващи, че миграцията **НЕ Е престъпление**.

Достойни условия на живот и здравеопазване за затворниците.

Адекватни социални грижи за жените с физически и ментални увреждания и зависимости. Окончателно прекратяване на запрещението, което отдавна е отхвърлено и забранено в много страни по цял свят.

Протестни действия на 8 март ще има, докато не се изпълнят всички наши искания!

От колектива на „ЛевФем“ и „Феминистки мобилизации“